

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

УДК 801.8 + 811
ББК 81.2(4Укр)я5
Є27

Друк за ухвалою вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 7 від 26.12.2024 року)

Редакційна колегія:

Євтушина Т. О. – к.філол.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – технічний секретар;

Прокопенко Л. І. – к.пед.н., доц., завідувач кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – відповідальний редактор;

Босак Н. Ф. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін;

Горіна Ж. Д. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-
Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної
реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Є27 Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали
Ювілейної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса,
06-07 грудня 2024 р.) [Електронне видання]: зб. тез доп. / редкол. Т. О. Євтушина,
Л.І.Прокопенко, Ж.Д.Горіна, Н.Ф.Босак. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2024. 187 с.

У збірнику вміщено доповіді учасників Ювілейної Всеукраїнської науково-
практичної конференції молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і
перспективи розвитку» (м. Одеса, 06-07 грудня 2024 р.). Матеріали збірника можуть бути
корисними для широкої філологічної аудиторії.

*За зміст тез, достовірність цитувань та оригінальність викладення матеріалу
відповідальність несуть автори*

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2024
© Автори статей, 2024

<i>Толмачова Юлія</i> Дезінформаційна комунікація через призму прагмалінгвістики	152
<i>Трохимець Анастасія</i> Політична антропоморфна метафора у промовах Володимира Зеленського 2022–2023 років	154
<i>Хітрова Анастасія</i> Образ двійника у творчості Едгара Аллана По	158
<i>Царьова Катерина</i> Виразальні функції фразеологізмів у творчості тетяни Лемешко	163
<i>Чернявська Діана</i> «Шість капелюхів Боно» у роботі над твором Івана Франка «Захар Беркут» на уроках української літератури в 6 класі	165
<i>Шайкіна Тетяна</i> Актуальні питання викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти в інформаційну епоху	170
<i>Швайка Валерія</i> Кореференти повісті Марії Матіос «Черевички Божої Матері»: семантико-функційний аспект	176
<i>Ярмуш Тетяна</i> Інноваційні технології під час викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти (дидактичний потенціал, особливості впровадження)	181

сприйняття. Фраза «Уряд приховує правду» створює припущення про існування «правди», яку дійсно приховують, навіть якщо це не підтверджують факти. Пандемія COVID-19: У різних країнах дезінформація адаптувалася до контексту. Наприклад: *У країнах із низькою довірою до уряду поширювалися теорії змови про «навмисне створення вірусу» або «У регіонах із високим рівнем релігійності активно циркулювали чутки про «божественну кару» або «чудодійні ліки».*

Використання емоційних аргументів, напівправди, метафор, гіпербол та інших засобів мовної експресії для посилення впливу повідомлення [4, 54].

У прагмалінгвістиці аналізують, як мовці створюють або імітують авторитетність, щоб посилити ефективність дезінформації. Дослідники звертають увагу на мову, що використовується для імітації наукових чи офіційних стилів, які викликають довіру:

- використання емоційно заряджених слів, щоб спотворити події (наприклад, «ворожий уряд» замість нейтрального «уряд»).
- розповсюдження фейкових новин через соціальні мережі з маніпулятивними заголовками.
- створення фальшивих пресупозицій, наприклад, через питання: «Чому ця компанія приховує звіт?» (навіть якщо компанія нічого не приховує).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Прагмалінгвістика є потужним інструментом для розуміння і протидії дезінформації, оскільки дає змогу ідентифікувати приховані наміри, стратегічний вибір мовних засобів і вплив контексту на сприйняття повідомлення.

Література

- 1.Ланюк Є. Пост-правда, фейки та інформаційна війна. URL: <https://varianty.lviv.ua/43429-yevhen-laniuk-post-pravda-feiky-ta-informatsiina>
2. Maksymova A. Varava V. Comparative legal analysis of residence conditions of foreigners in Ukraine and abroad. *Philosophy, economics and law review*. 2024. Volume 4. № 1. https://phelr.dduvs.edu.ua/?page_id=4042
- 3.Царьова І. В. Юридичне документознавство : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 172 с.
- 4.Tsareva Iryna, Maksymenko Olga, Kalko Rita. Philosophical aspect of information warfare. *PHILOSOPHY, ECONOMICS AND LAWREVIEW*, V.4, no.1. 2024. P. 57-66.

*Анастасія Трохимець,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
3 року навчання
кафедри прикладної лінгвістики
філологічного факультету
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Науковий керівник: д.філол.н., проф. Н. В. Кондратенко*

**ПОЛІТИЧНА АНТРОПОМОРФНА МЕТАФОРА У ПРОМОВАХ
ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО 2022-2023 РОКІВ**

Анотація: У статті розглянуто політичну метафору, репрезентовану в публічних промовах та відеозвернення Президента України Володимира Зеленського. Схарактеризовано теорію когнітивної метафори, запропоновано типологію політичних метафор та проаналізовано один з різновидів політичної метафори – антропоморфну.

Ключові слова: політичний дискурс, політична метафора, промова, типологія, антропоморфна метафора.

Abstract: The article examines political metaphors represented in public speeches and video addresses by the President of Ukraine, Volodymyr Zelensky. The theory of cognitive metaphor is characterized, a typology of political metaphors is proposed, and one type of political metaphor – anthropomorphic metaphor – is analyzed.

Keywords: political discourse, political metaphor, speech, typology, anthropomorphic metaphor.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Промови Президента Володимира Зеленського використовуються для комунікації як із українським народом, так і міжнародною громадськістю. У такий спосіб він виражає важливі політичні позиції, які за допомогою художніх засобів стають більш переконливими та зрозумілими. Аналіз метафор у промовах Президента України може розкрити його стратегію комунікації, цінності, підходи до політики та способи мобілізації громадської підтримки. Метафоричне висловлення може допомогти зрозуміти, у який спосіб президент сприймає складні ситуації, що трапляються в нашій країні, оскільки він спілкується з різними соціальними групами, на яких ідеях та цінностях він наголошує. З огляду на те, що метафори є потужним інструментом переконання та сприйняття, дослідження їхнього використання в промовах політиків завжди є актуальним, особливо це відчувається в сучасному світі, де кожна людина може отримати інформацію без посередників.

Метою роботи є характеристика, аналіз та класифікація антропоморфних метафор, що функціонують у промовах Президента України Володимира Зеленського.

Викладення основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку комунікативної лінгвістики зростає зацікавленість науковців у вивченні політичної комунікації. Політична лінгвістика, яка виникла і розвивається, – важливий складник комунікативної лінгвістики. Її основний фокус зосереджений на динамічному та діяльнісному аспекті, зокрема на діяльності спілкування, що відбувається в особливих соціальних умовах, у конкретному політичному контексті, з урахуванням певних соціальних і політичних мотивів і мети. Основним об'єктом вивчення політичної лінгвістики є функціонування мови в межах політичних дискурсивних практик. Іншими словами, виникає дихотомія: політична мова – політичний дискурс. Існують різні погляди вчених на взаємозв'язок цих двох понять, але наразі немає одностайності.

Серед різних методів політичного впливу через засоби масової інформації використовують різноманітні підходи, такі як публікація статистичних даних, що стосуються діяльності політиків, політичних партій, організацій, держави тощо, а

також демонстрація дій політичного суб'єкта та наслідків цієї діяльності. Проте найяскравішим і невід'ємним елементом системи технологій мовленнєвого впливу в політичному дискурсі є метафора.

Метафора в політичному дискурсі, особливо в друкованих мас-медіа, є одним із ключових компонентів, тісно пов'язаним із його стилістичним та комунікативним спрямуванням.

Відповідно до теорії Дж. Лакоффа і М. Джонсона, метафора є породженням думки; аналіз метафор – суб'єктивним явищем, а тлумачення переважно обумовлено відмінностями в пізнанні світу і особистим досвідом перекладача [3, 31].

Дослідники вважають, що в основі метафори наявна лінгвокреативна асоціація, яка полягає в тому, що має двобічне скерування – на оточення і на наявні ресурси мови. Зокрема, В. Чабаненко зазначає, що «звичайне порівняння часто не задовольняє мовця (автора) – і він вдається до метафори. Кожна метафора, як експресивний мовний засіб, є складним утворенням, що спирається на асоціацію за аналогією, та на різні конотативні відтінки значення» [2, 12].

Більш пізня праця Дж. Лакоффа «Метафора і війна: система метафор для виправдання війни у Затоці» присвячена дослідженню політичної метафори, що стало новим етапом у розвитку політичної лінгвістики. Учений стверджує, що метафори пронизують усе наше життя й виявляються не лише в мові, але й у мисленні та дії. Окрім того, існує система метафор, неусвідомлювана людиною, якою ми користуємося для розуміння політичної реальності. Метафора є потужним інструментом конструювання реальності і впливу на події, зокрема політичні: «Не існує способу уникнути метафоризації мислення, особливо у складних випадках – таких, як проблеми політики», – пише Дж. Лакофф [4, 9]. Політична метафора виявляється одним з ключових інструментів у формуванні громадської думки, маніпулюванні сприйняттям суспільства та підсиленні риторичного впливу лідерів на політичні процеси.

Антропоморфна метафора – такий засіб вираження, де об'єкти та явища реальності співвідносяться з людськими формами і характеристиками у вигляді асоціативних зв'язків. Така метафора є вкрай поширеною й різноманітною. О. Селіванова відзначає, що «закономірність мовного семіозису, згідно з якою знаки, що називають людину, частини її тіла, властивості, дії, стани тощо, використовують для позначення інших царин» [1, 109]. Антропоморфна метафора також сприяє уявному моделюванню складної політичної дійсності та дозволяє виразно уявити складні політичні концепції як прості та зрозумілі поняття. З огляду на це використання антропоморфних метафор спрощує мовлення та робить політичні ідеї більш доступними для аудиторії.

Під час аналізу звернень В. Зеленського було виявлено 45 антропоморфних метафор. З них ми обрали та проаналізували 10 найінформативніших, які можна розділити на 2 групи: частини тіла/організму, духовні якості людини.

1. Частини тіла/організму.

• *Я не знаю, кого ви можете захистити й чи здатні ви захистити свої країни – країни Альянсу. Від нас ви не зможете **відкупитися літрами пального за літри нашої крові**. Пролитої за нашу спільну Європу. За нашу спільну свободу. За наше спільне майбутнє* (Звернення В. Зеленського від 04.03.2022). В. Зеленський використовує порівняння «літрами пального за літри крові» для підкреслення непохитності та невідступності у відстоюванні свободи та майбутнього. Захист країни не може бути купленим або уникнутим шляхом угод чи укладенням компромісів. Тут метафора відображає рішучість та готовність жертвувати захистом інтересів та цінностей Альянсу, навіть якщо це означає переживання важких моментів та жертв.

• *Навіть у повній темряві ми бачимо правду. І будемо битися, поки не потемніє в наших очах* (Звернення В. Зеленського від 04.03.2022). У першій частині вислову, «навіть у повній темряві ми бачимо правду», темрява асоціюється зі зневірою або невідомістю, але незважаючи на це, люди все одно здатні розрізняти правду. Це може вказувати на внутрішню світлоїдею або здатність людини до розуміння істини. У другій частині вислову, «будемо битися, поки не потемніє в наших очах», застосовується образна мова, щоб передати волю та рішучість. Вираз «поки не потемніє в наших очах» може відображати втрату надії або віри в перемогу, і тут «битися» вказує на волю та рішучість протистояти цьому стану речей.

• *Київ – це серце нашої країни. І воно має битися. І воно буде битися, щоб перемогло життя* (Звернення В. Зеленського від 01.03.2022). У цьому вислові використана метафора «Київ – це серце нашої країни» для символічного визначення столиці як центральної, найважливішої частини України, яка символізує життя, силу і дух нації. Порівняння Києва із серцем підкреслює його важливість для всієї країни та її життєвої сили.

2. Духовні якості людини

• *Ми на своїй землі, за нами – правда. Знищити наш характер не вийде. Ракети «Калібр» безпорадні проти нашої свободи* (Звернення В. Зеленського від 25.02.2022). «Знищити наш характер не вийде» – ця метафора вказує на стійкість та непохитність українського народу перед будь-якими викликами чи загрозами. Вона передає ідею незламності та гордості за власну ідентичність. «Ракети «Калібр» безпорадні проти нашої свободи» використовується для підсилення цієї ідеї сили та невідступності. У цьому випадку «Калібр» може бути символом зовнішньої загрози або агресії, яка спрямована на суспільство, яке відчуває себе «на своїй землі». Вираз «безпорадні проти нашої свободи» натякає на те, що навіть найсильніші ворожі дії не можуть позбавити цих людей їхніх цінностей, ідеалів або свободи.

• *За увесь час цієї війни – повномасштабної війни – вже понад 60 тисяч українців і українок були нагороджені за участь у боях заради держави. Це справді повномасштабна сміливість* (Звернення В. Зеленського від 16.10.2023). У цьому вислові використовується метафора «повномасштабна сміливість» для опису

величезного внеску та жертовності українських військових та громадян у війну за незалежність держави. Ця метафора надає високу оцінку сміливості, відваги та відданості українців, які ризикують своїм життям та здоров'ям, захищаючи свою країну.

• *Чорні, обпалені вогнем, напівзруйновані житлові будинки міста дивляться своїми вікнами на схід і північ – туди, звідки була російська артилерія. Звідки прилітала російська бойова авіація. Вони дивляться на Росію* (Звернення В. Зеленського від 29.05.2022). Образ «будинки, які дивляться своїми вікнами на схід і північ» може бути сприйнятий як символічний зв'язок між стражданням міста та напрямками, звідки приходить загроза або агресія. Коли ми уявляємо собі ці будинки, ми можемо бачити їх як безжальних свідків військових дій, здійснюваних з боку Росії, які зруйнували та спричинили багато страждань цьому місту.

Крім того, образ «дивляться на Росію» може відображати позицію міста стосовно свого ворога. Це може бути вираженням обурення, протесту або ворожнечі до країни-агресора. За допомогою цієї образної метафори В. Зеленський намагається передати глибокий емоційний та психологічний стан міст, що потерпають від військового конфлікту.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Використання метафор у політичному дискурсі є невід'ємним складником мовленнєвого впливу через засоби масової інформації. Метафора не лише зрозуміла і приваблива для аудиторії, але й дозволяє впливати на сприйняття політичних подій. Дослідження цього явища в політичній лінгвістиці дозволяє краще розуміти процеси мислення та сприйняття політичної реальності. Антропоморфні метафори допомагають В. Зеленському переносити людські властивості та характеристики на політичні процеси, створюючи таким чином більш доступне та емоційно вразливе звучання.

Література

1. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с.
2. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови : монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 351 с.
3. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: London, 1980. 242 p.
4. Lakoff G. *Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify War in the Gulf*. *Journal of Cognitive Semiotics*. 1992. IV(2). P. 5–19.

*Анастасія Хітрова,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
2 року навчання
факультету філології та журналістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: к.філол.н., доц. О. В. Кицак*

ОБРАЗ ДВІЙНИКА У ТВОРЧОСТІ ЕДГАРА АЛЛАНА ПО

Наукове видання

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06-07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Збірник тез доповідей

Рецензенти:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Технічний секретар – Тетяна Євтушина

Формат 60х90/16.

УМ.-ДРУК. АРК. 6